

ACC. N:R M. 15663:1-24

Landskap: Blekinge Upptecknare: Knut Andersson, Torhamn
Härad: Östera Berättare: Selma Andersson, "
Socken: Torhamn Berättarens yrke: fiskarehustru
Uppteckningsår: 1961 Född år 1893 i Torhamn

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Lokal - och personhistoria. s. 1-24.

LUF 117

9/12-61

huf 117

När man samlades, om kvällarna,
före, så brukade de gamla berätta
sina sägner och annat om gamla
tider.

Radio och TV har numera tagit stor
plats i familjernas intresse och fritid.
Före samlades hus-folket kring kran-
lampor eller, senare kring fotogenlampor
och berättade och underhöll sig själva.
Hembrevnaden var stor, före.

När de gamla fiskarena sutto och
band = knöt sina nät, sjöngo de
sånger under tiden de arbetade.
Naturföreläsningar.

På ön Utlängan finnes en äs, där man
enligt sägnen sökt uppföra en kyrka,
men vad som byggdes på dagen rens
ner om natten, av troll eller andra

onda makter.

Fornminnen.

Påflugskär finns, vad man vet, inga gravhögar om vilka man berättat olika sägner. På ön Tälängen, däremot, skall det finnas en skepps-besättning begravnen, denna skepps-besättning förliste utanför Tälängen någon gång mellan 1843 - 1846. Den skepps-besättning-en blev, enligt vad som berättats man och man emellan, begravnen i Tälängans mosse.

Det har berättats att de första personerna, som bodde här påflugskär, var några personer som byggde sig en hydda av sten, på ett tillhörande skär. I denna sten-hyddan bodde de, men någon s. k. "Domsring" finns, vad vi vet, ej här.

Bebyggelse och byliv.

De vanligaste slugorna, här före, var de s. k. "Ryggästslugorna", dessa är numera svinna, med undantag av en som finns kvar här på ön, den är i gott skick.

Kungabesök har här icke varit, osv veterligt, men Prins Wilhelm var ute bl. a. även på Långskär, och spelade in en film om Fiskarens liv. Detta skedde någon gång åren 1935-1936.

Hantverkare.

Karl Olsson, Långskär, var segelsömmare han sydde segel, åt fiskarena, han hade varit sjöman och han sydde för hand de segel, som fiskarena behövde för sina ekor och båtar.

Karl Olsson var även fiskare, han var kommen från Oland. Han gjorde även lik-kistor. Anders Andersson Frisk f. d. Bålsman blev skomakare, han sydde skor och stövlar, även s. k. "fräsko-stövlar" d. v. s. skoft av läder och med bottnar av trä, när träbottnarna var utskitna bottnade han även om häststövlarna åt folk. Anders Osterström var före honom öns skomakare, han flyttade sedan till fastlandet. Erik Månsson var båtbyggare, på Slugskär, han byggde "vrak-ekor" och båtar. Någon skräddare fanns inte boende här, med undantag av fiskaren Nils Johan Månsson, som sydde arbets- och vardagskläder, åt folk, såsom bispyssa till fisket. Här fanns by-skräddare från fastlandet, som kom hit ut och sydde med sina maskiner, vilka de förde med sig hit.

4. Det var Måns skräddare, och Jonas skräddare, bröder, båda med efternamn Olsson.

Personer

ACC. N:R M. 15663:5.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Fiskaren Andreas Pahlsson, Ungskär, var på sin tid en av östra skärgårdens mest kända personer. (Han stod skriven i kyrko-böckerna, förutom åt fisket, ägnade han sig även åt den religiösa verksamheten, han var Missionsförbundare, tog emot predikanterna i sitt hem och talade även själv vid mötena i Missionshuset på Ungskär. Andreas Pahlsson var även en intresserad medlem i NGTO:s logen och arbetade för nykterheten.

Han skrev också en del, hans mest kända dikter var: "På fiske i storm," "Ungskärsvisan," vilken han satte melodi till och sjöng till sitt "Magdeburger"-dragpel. Han sjöng även "Blekinge-sången," som han, även den, diklat själv. Andreas Pahlsson var född år 1865.

X

Blekingesången. Mel.: Vid Siljans strand
av Andreas Pahlsson, Ungskär.

1.) Jag sjunga vill en liten sång, som handlar om mitt land,
ly jag är född i Blekinge; och bor invid dess strand.
Vid denna strand min vagna stilt,
där har min barndoms dagar gått,
i Blekinge sköna land; vid Blekinge sköna strand.

2.) Vist har jag provat mängen gång på bide out och gott,
ly plöja havets vilde väg, det varit har min lott.
Men vad gör det när man är kär
uti sitt fostertländska skär,
i Blekinge sköna land; vid Blekinge sköna strand.

3.) Och mängen ungdomsvän så huld, har vuxit vid sin strand,
men dock med åren har hen gått långt bort till fjärran land.
Men minnet dock tillbaka gått

och snart så har han åter stått
i Blekinges sköna land; vid Blekinges sköna strand.

4.) Hur skönt i sommarkvällens stund, få sitta vid din strand,
och höra näktergalens ring, som gästar i vårt land,
och lusen fåglars melodi,
som spelar där så glad och fri,
i Blekinges sköna land; vid Blekinges sköna strand.

5.) Och så Du har, Du bli vi, vad skatter Du oss ger,
ly fiskar utar lusen meg, man i ditt vatten ser,
och mer man hämtar är från är
men ändå lika rik Du står
i Blekinges sköna land; vid Blekinges sköna strand.

6.) Mot dryckeskarens hemka flod, som flyter i vårt land,
giv nykterens kämpar mod, att mer gå dristigt fram,
och höja fanan högre än.

Vi skall besegra fienden
i Blekinges sköna land; vid Blekinges sköna strand.

7.) O Gud bevara Du vårt land, vår fosterbygd i nord,
och giv oss endräkt, frid allmer, bland oss må bli spord.
Förteg Du krigets hemiska makt,
låt fred få rida i vår brakt
i Blekinges sköna land; vid Blekinges sköna strand.

Blekingesången, som här återgivits, författades av framtidne Fiskaren Andreas Andersson = Fahlson, Huggkär, när han, på sin tid, var medlem i läroande National Godtemplar Ordens loge "Skärgårdsfacklan," på Huggkär.

På fiske i storm. (Ungskärsvisan)
Av framlidne Fiskaren Andreas Fahlsson,
Ungskär.

- 1.) Det var den tredje juli vi på fiske oss utgar
från Ungskär i tre båtar på det osäkra hav,
ly vädret det var vackert fast tjocka var ibland
men stundom denna skingrades så att vi sigoland.
- 2.) Vi våra garn utsätta, vi ana ingenting,
förrän vinden upp till västan så hastigt springer kring
till storm han snart sig höjer och syn bli ganska hög
och regnets mörka byar så högljuf kring oss flög.
- 3.) Vi börja snart att kämpa, vi inga krafter spar,
att laga till oss garnen, det enda fiskarn har,
varmed han skall försörja sig själv och sina små,
som uti oskuldären hos modern hemma gå.

4.) Och djupets starka kuffer vi märka mer och mer,
och ytans vita vågor vi uti mörkret ser,
vi önska ljusets himma, men väntans stund var lång,
och vi fick snart förnimma att våra gorn, di spring.

5.) Det var att endast hålla med sjö och väder men
och när vi löst kilet, då land vi redan ser,
då regel måste sättas att klara Gångans fyr,
ly utom Gångans udde man sedan kursen styr.

6.) Och när till land vi kommo, en sorglig syn vi ser
och både män och kvinnor oss denna fråga ger:
"Var är den tredje båten, har du ej skådat den?"
Och ännu några timmar man spejar efter den.

7.) Jag söker dem att fröja, kurbända att de har
till land sig redan fögit och att de ligga kvar.
Men nej! De redan träffats av dödens starka hand,

Ly allt som kunde flyta man redan sig iland.

8.) Jag såg min systers lärar, det bog mitt hjerta hårt.
Lå barnen kople: Fader, ack kommer du ej snart?
Men svar de aldrig fingo, ly han kom icke mer,
han hade allaredan i havet stigit ner.

9.) Du har syns ej bli mättat, du längtar efter fler,
och varje år går lusen i dina rögor ner.
Du får ej dem behilla till evig tid, ly se,
en gång skall även havet de döda från sig ge.

Den olycka, som Andreas Pålsson,flugskär,
har skildrat i denna visa, hände den
3 juli 1906, fiskarena Claes Karlsson,
Ola Olsson och Johan Pettersson, alla
från Flugskär, omkommo då ombord på
en öppen fiske-knubb utan motor.

X

ACC. N:R M. 15663:12.
Två män från Hugsbär ombkommo år 1880.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

En isö-slycka hände år 1880, varvid
Åke Jonason och Peter Olof ombkommo,
bredje mannen ombord på slycks-
båten, en s. k. "kroklit", hette Sven Erik.
Sven Erik blev räddad av två andra
Hugsbärsbor.

8. Ett fartyg hissade lotsflagg och meddelade
att man sett en båt komma drivande
med kölen i vädret, på kölen satt en
nödständig man, från fartyget, som
rapporterade saker kunde man inget göra.
Två män, från Hugsbär, som fick höra
detta, seglade genast ut för att hjälpa
den nödställda. Man fick snart syn
på den nödställda, och räddade honom.
Peter Olofs änka Eilja erhöll sedan i fattig-
hjälp 1,50 kr i månaden. Hennes 6 barn fingo
vara upp i fattigdom. Sedan barnen konfirmerats fingo
de lämna hemmet och ut på arbete.

Gamla Ullskärstor.

På Ullskär var för många religiösa och bra gamla människor.

Här var en gammal man, vid namn Hans Bredberg, han gick alltid på de religiösa mötena, han brukade med klar och värdig röst läsa upp bönämnen ur Missionstidningen. Han bad också, och sjöng mycket bra. Han brukade sjunga en sång, som lyder: "Om dagen i mitt arbete jag tänka vill på Dig, som blivit dagens källa, och dagens lyngd, för mig, som lydig in till döden, ja, i till Korsets död, har frälst mitt arma hjärta ifrån en evig död."

Här var även en from man, Anders Andersson Bredberg, en bröder till Hans, han brukade komma till vårt fönster,

knacka på uttan, och hälsa med: "Herrens
nåd är varje morgon ny!"

En snäll farbror var Peter Bredberg, en
broder till de förut nämnda, alla de
gamla voro snälla och duktiga person-
er, ty ett hårt och fattigt liv hade
fostrat dem till Gudsfröjdestan och förnöjsamhet.

Så var det Olaves Karlsson, som gick
bort, på sjön, i storm, tillsammans
med två andra fiske-kamrater.

Det var om dem som den kände,
bortgångne Fiskaren Andreas Pålsson,
skrev i sin dikt: "På fiske i storm,"
som jag tidigare här nedtecknat.

Vi kan även nämna namnen på några
av de predikanter som gästade skärgården,
förr: Bl. a. "Blinde Hans," ^{lock} Rosengren, Peter
Söderberg, Hendrik Olsson, samt "Häst August" Andersson,
Kalmar.

Båtsmannen Johannes Samuelson Stenberg,
var född år 1830 i Mückleryd, Torhamn.
Vid 8 års ålder flyttade han till Hög-
skär, tillsammans med sin moder, som
var Båtsmansänka.

Vid 17 års ålder började han sin
tjänstgöring som Båtsman för Stenshamm,
^{Utjärnen} därav fick han sitt Båtsmansnamn,
Stenberg. (Båtsmannen, som tjänade
för Högskär hette då Jan Udd.)

Efter 14 års tjänstgöring, som Båtsman,
begärde han ^(Stenberg) avsked från Kronan, och
flyttade hem till Högskär, och för-
sörjde sig och sin familj på fiske.

Han tillhörde Missionsförbundet, och
var Söndagskollärare, trots att Stenberg
aldrig hade gått i skola, var han duktig
på att läsa. Hans moder hade lärt honom läsa.

X.

Arskrift av afskedspass, som vi ännu har i behåll.
 Alldenstund, vid nu öfrenständna General-Mönst-
 ring med Första Districtet af Kongl. Maj:ts
 Flottas Båtsmanshåll, Båtsmannen af Första
 Blekinge-Compagnie N:o 64 Johannes
 Samuelson Slenberg som hvilken är 31 år
 gammal, samt tjent i Fjorton år,
 anhållit om afsked och Rusthållaren
 dertillemnat samtycke

Föndenstull varder han härigenom från
 Compagniet afskedad, med vitsond att
 under tjenstetiden hafva sig troget och
 väl skickat

Det vederbörande till efterrättelse
 länder. General-Mönstringsplatsen Karls-
 krona den 26 Juni 1861. (Oläslig namnteckn.)

12.

Afskedspass för J. S. Slenberg.

General-möstenherre
 W. Wimmerdahl
 General-Mönster-kommissarie.

Andreas Andersson = Pahlsson, Ullskär, skrev
nedanstående dikt vid Johannes Iken-
bergs bortgång år 1917.

1.) Nu vandringstaven du haver nedlagt
Du trötte pilgrim på livets färd.
Nu har du hunnit det land du önskat
Du haft din blick mot en högre värld.

2.) Nu malla ögat i döden brustit
och kroppen ligger där stel och kall,
men anden svingar mot högre Nymder
där kropp och ande förens skall.

3.) Du prävat mycket av livets skider,
ly levnadsdagen har varit lång,
men du har druckit ur hälsokällan
och Bibelordet har lett din gång.

4.) Du har ej här någon lön mottagit
för vad Du gjort för Din Mästare,
men sänings tiden för Dig är slutad,
och skördens dag skall med fröjd Du se.

5.) Du har Guds ord för vårt folk förkunnat
då Dina krafter Dig stodo bi,
och varningsord har Du ofta givit,
att ingen skulle tillbaka bli.

6.) I söndagskolan Du varit krogen
att plantera Ordet bland barnen in,
och säkert många minns gamle Stenberg,
ly Himlavägen han riste dem.

7.) Tack gamle fader för vad Du varit
för barn och maka ett kofast stöd,
nu har Du träffat de flesta Dina,

som blivit lösta från jordens nöd.

8.) Så får Du vila i jordens sköte
hills Jesus väcker Dig upp en gång,
farväl, vi önskar att Dig få möta,
och med Dig sjunga den nya sång.

Till minne av Johannes L. Senberg,
År 1917.

Författad av Andreas Anderson-Pedluon,
Ungskär.

Personer.

ACC. N:R M. 15663: 20.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Fyrmästare Petter Cederström, Ullängen, var en aktad man i skärgården. Han var troende och brukade inleda religiösa möten. Han kunde även föra ordet åt folket i olika frågor, han var av stor betydelse för skärgården. Fiskaren Per Adolf Månsson, Stenshamn, var en respekterad man i skärgården. Under sin tid i Amerika, deltog han i det religiösa arbetet, såsom söndagskollärare. Han blev sedan, efter hemkomsten, söndagskollärare på sin hem-ö, Stenshamn. Han hade en väldig sängrost, han kunde sjunga sina sånger så att "taket höll på att lyftas." Det var av stor betydelse för Stenshamns ungdomar, detta hans arbete.

76.

Stenbergs moder försörjde sig och sina barn med att spinns ull åt bönderna och plantera lobak, som hon sedan sålde.

En kväll skulle hon gå till en gård, med "spånad". Hon bar sin lille son på ryggen, och då de var på hemväg fick gossen se svartklätt folk. Gossen ropade: "Titta mor! Där är så mycket svartklätt folk utanför Moster Marjas stuga." Modern blev så rädd så hon skakade, hon förstod hur det var. "Tyst, tyst," sade hon till sin lille son.

På morgonen efter detta fick man budet om Moster Marjas död.

Det var hennes likfärd, som den lille gossen hade fått se.

Båtsmannen Johannes Stenberg, var född i Möckleryd, Torhamns socken.

Stenberg berättade att han som en liten gosse, 3-4 år gammal, en gång var ute och plockade blommor, tillsammans med sin 5 år äldre syster.

I Gislevik, Torhamn, fanns ett stort berg kallat "Fångsberg". De båda barnen hade gått dit för att plocka blommor i närheten. De fingo då se ^{smått folk} en dörr öppnas i berget, i berget var en sal, där "skringlade" man med grytgrepar, och "där gick" en vaggan inne i berget, kläder fanns upphängda, till folk, inne i berget. När barnen fick se detta blev de rädda för hollen i berget, och barnen sprang för livet, för att ej bliagna av hollen.

Efter vad vi hört berättas fanns en riksdagsman från Jämtö vid namn Ola Nilsson.

När han skulle till riksdagen så var han klädd i gråa hemvävda kläder. Man sade till honom att det inte var så passande med sådan klädsel. Drottningen skänkte honom en svart kostym att bära vid sådana tillfällen. Då svarade Ola Nilsson: "Min gråa kyoja välan ställd, hon är med heder buren. Min dotter spunnit varje tråd, och av min hustrus hjälp och råd, är den tråd' sydd och skuren."

En gång när riksdagen var samlad till samkväm, så skulle man skämta med varandra. Bordsgrannarna skulle

"slå från sig". Ola Nilsson sett närmast kungen. Så sade man: "Slå från dig Ola Nilsson." Ola Nilsson svarade "min Far var en gammal åkerman, när han kom till "reusen" så vände han." Nästa gång kom Ola Nilsson iklädd sin gråa fröja, som vanligt. Quotlingen frågade honom då varför han inte hade sin svarta kostym. Ola Nilsson knäppte då upp sin gråa fröja, och visade att han bar sin svarta kostym under. "Eus Majestät," sade han, "det käraste bär man näst livet."

Johannes Stenberg har berättat om denne Ola Nilsson för mig, i min barndom. Riksdagsman Ola Nilsson var väl känd, hälft för och med krickets var.